קיצור שלחן ערוך — דיני הושענא רבא ושמיני עצרת ושמחת תורה

קיצור שלחן ערוך · להדפסה · מבית דוד

בַּיּוֹם חֲמִישִׁי (ובא"י ביום ששי) שֶׁל חֹל הַמּוֹעֵד, הוּא הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, נוֹהֲגִין לְהָיוֹת נֵעוֹרִים בַּלַּיְלָה שֶׁלְּפָנָיו לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַּס הַסֵּדֶר, לְפִי שֶׁבָּחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם, שֶׁכָּל חַיֵּי הָאָדָם תְּלוּיִים בַּמַּיִם, וְהַיּוֹם הוּא יוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל הֶחָג, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַחִתּוּם. בְּשַׁחֲרִית, מַרְבִּים קְצָת בְּנֵרוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּמוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּשְׁלִיחַ הַצִּבּוּר לוֹבֵשׁ אֶת הַקִּיטֶל. אוֹמְרִים לַמְנַצֵּחַ כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאוֹמְרִים גַּם מִזְמוֹר לְתוֹדָה, וְאֵין אוֹמְרִים נִשְׁמַת. אוֹמְרִים אֵין כָּמוֹךָ, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ בְּיוֹם טוֹב. וּבְקְדֻשַּׁת מוּסָף, נַעֲרִיצְךָ.

מִנְהַג נְבִיאִים, שֶׁכָּל אֶחָד יִטּוֹל בְּיוֹם זֶה עֲרָבָה מְיֻחֶדֶת, מִלְּבַד הָעֲרָבָה שֶׁבַּלּוּלָב. וְכָל הַפּוֹסֵל בָּעֲרָבָה שֶׁבַּלּוּלָב, פּוֹסֵל גַּם בָּעֲרָבָה זוֹ. לָכֵן לֹא יִקְצְצָה הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ לְצָרְכּוֹ, (כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל סִימָן קלו סָעִיף ז), אֶלָּא שֶׁאִם נָשְׁרוּ אֲפִלּוּ רֹב הֶעָלִין, כְּשֵׁרָה. וַאֲפִלּוּ נִשְׁאַר רַק עָלֶה אֶחָד בְּבַד אֶחָד, כְּשֵׁרָה. וּמִכָּל מָקוֹם הִדּוּר מִצְוָה הוּא, שֶׁיִּהְיוּ בָהּ עָלִין הַרְבֵּה, וְהַבַּדִּים אֲרֻכִּים. וְהַמִּנְהָג הַיָּפֶה, לָקַחַת חֲמִשָּׁה בַדִּין, וְאוֹגְדִין אוֹתָם בַּעֲלֵי לוּלָב.

אֵין לוֹקְחִין אוֹתָהּ עִם הַלּוּלָב בְּיַחַד, אֶלָּא כְּשֶׁמַּגִּיעִין לְתַעֲנָה אֲמוּנִים, מַנִּיחִין אֶת הַלּוּלָב וְהָאֶתְרוֹג וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ, לְפִי שֶׁאָז מִתְפַּלְּלִין עַל הַמָּיִם. וּלְאַחַר גְּמַר הַהוֹשַׁעְנוֹת, מְנַעְנְעִין בָּהּ, וְאַחַר כָּךְ חוֹבְטִין אוֹתָהּ בַּקַּרְקַע חָמֵשׁ פְּעָמִים, וְדַי בָּזֶה, אֲפִלּוּ אִם לֹא נֶחְסְרוּ עָלֶיהָ. וּלְאַחַר הַחֲבָטָה, לֹא יְזָרְקֶנָּה עַל הַקַּרְקַע, מִשּׁוּם בִּזּוּי מִצְוָה. וְטוֹב לְהַצְנִיעָהּ לְהַשְׁלִיכָה בְּתוֹךְ הָאֵשׁ שֶׁאוֹפִין מַצּוֹת, הוֹאִיל וְאִתְעֲבַד בָּהּ חֲדָא מִצְוָה, לְתִתְעֲבֵד בָּהּ מִצְוָה אַחֲרִיתָא.

לֵיל שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, יֵשׁ לְהַמְתִּין שֶׁלֹּא לְקַדֵּשׁ עַד הַלָּיְלָה. וּמְבָרְכִין בַּקִּדּוּשׁ שֶׁהֶחֱיָנוּ, לְפִי שֶׁהוּא רֶגֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְאֵין מְבָרְכִין לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה, לְפִי שֶׁבַּתְּפִלָּה וּבַקִּדּוּשׁ אוֹמְרִים, יוֹם הַשְּׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה. וְאִם הָיוּ מְבָרְכִין לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה, הֲוֵי תַּרְתֵּי דְסָתְרֵי.

לֵיל שְׁמִינִי עֲצֶרֶת וְכָל הַיּוֹם, אוֹכְלִין בַּסֻּכָּה, אֲלָא שֶׁאֵין מְבָרְכִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וּלְאַחַר הַגְּמָר, אוֹמְרִים יְהִי רָצוֹן וְכוּ'. וּבְעִנְיַן הַשֵּׁנָה בַּסֻּכָּה, יֵשׁ מְקִלִּין, וְכֵן נוֹהֲגִין. אֲבָל הַנָּכוֹן, לְהַחְמִיר.

בַּשְּׁמִינִי סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה, יָכוֹל לְפַנּוֹת אֶת הַכֵּלִים מִן הַסֻּכָּה לְתוֹךְ הַבַּיִת. אֲבָל לֹא יְסַדְּרֵם בַּיּוֹם, מִשּׁוּם דַּהֲוֵי כְּמֵכִין מִיּוֹם טוֹב לַחֲבֵרוֹ.

יוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל הֶחָג, שֶׁהוּא גַּם כֵּן שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, נִקְרָא שִׂמְחַת תּוֹרָה, לְפִי שֶׁמְּסַיְּמִין בּוֹ אֶת הַתּוֹרָה וּשְׂמֵחִים בָּהּ. עַרְבִית, לְאַחַר הַתְּפִלָּה, עוֹשִׂין הַקָּפוֹת, וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין סִפְרֵי הַתּוֹרָה, וּמְשַׁיְּרִין אֶחָד

שֶׁקּוֹרִין בּוֹ תְּלָתָא גַּבְרֵי בְּפָרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לִקְרוֹת בְּפָרָשַׁת נְדָרִים. אַחַר קְרִיאַת הַתּוֹרָה, אוֹמְרִים חֲצִי קַדִּישׁ, וּמַכְנִיסִין אֶת סִפְרֵי הַתּוֹרָה וְאוֹמְרִים עָלֵינוּ.

בְּיוֹם שִׂמְחַת תּוֹרָה, נוֹהֲגִין בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת, שֶׁהַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִים כַּפֵּיהֶם בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית וְלֹא בַּמּוּסָף, מִשּׁוּם דְּבַמּוּסָף יֵשׁ חֲשָׁשׁ שִׁכְרוּת. וְאֵין אוֹמְרִים וְתֵעָרֵב בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית.

בַּיּוֹם, אַחַר הַהַקָּפוֹת, מְשַׁיְּרִין שְׁלֹשָׁה סִפְרֵי תוֹרָה וּמַרְבִּים בִּקְרוּאִים בְּסֵפֶר תּוֹרָה אֶחָד בְּפָרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה כַּמָּה פְּעָמִים עַד מְעַנָּה, וּבַסּוֹף קוֹרְאִין כָּל הַנַּעֲרִים. וְהַנָּכוֹן, שֶׁהַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם יְבָרֵךְ וְהַשְּׁאָר יִשְׁמְעוּ. וְקוֹרִין לָהֶם פָּסוּק הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל וְגוֹ'. אַחַר כָּךְ קוֹרְאִין לַחֲתַן תּוֹרָה, וְקוֹרֵא מִן מְעַנָּה עַד גְּמִירָא. וּבְסֵפֶר הַתּוֹרָה הַשֵּׁנִי קוֹרֵא חֲתַן בְּרֵאשִׁית, וְאוֹמְרִים חֲצִי קַדִּישׁ, וְקוֹרִין בַּשְּׁלִישִׁי מַפְטִיר (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן עט סָעִיף א). וְנוֹהֲגִין בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת לְדַקְדֵּק לִקְרוֹת לַחֲתַן תּוֹרָה אָדָם חָשׁוּב. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעָלָה כְּבָר בְּפָרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה, מִכָּל מָקוֹם עוֹלֶה לַחֲתַן תּוֹרָה אוֹ לַחֲתַן בְּרֵאשִׁית. בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא שְׁנֵי סִפְרֵי תוֹרָה, קוֹרִין בָּרִאשׁוֹן וְזֹאת הַבְּרָכָה, וּבַשֵּׁנִי בְּרֵאשִׁית, וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין אֶת הָרִאשׁוֹן לַמַּפְטִיר.

נוֹהֲגִין שֶׁחֲתַן הַתּוֹרָה וַחֲתַן בְּרֵאשִׁית נוֹדְרִין נְדָבוֹת, וְקוֹרִין לְכָל מֵרֵעֵיהֶם וְעוֹשִׂין מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה לְסִיּוּמָהּ שֶׁל תּוֹרָה וּלְהַתְחָלָתָהּ. דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (תְּחִלַּת קֹהֶלֶת), וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַיִם וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי אַרוֹן בְּרִית ה' וכו' וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל עֲבָדָיו, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן, שֶׁעוֹשִׂין סְעוּדָה לִגְמָרָהּ שֶׁל תּוֹרָה.